

شیمی ترکیب‌های ناجور حلقه

در یک نگاه

جان ا. جول

کیت میلز

دکتر مریم اخباری

مهندس سید محمدجواد حسینی‌زاده

سرشناسه	جول، جان آرتور (Joule, J. A. John Arthur)
عنوان و نام پدیدآور	شیمی ترکیب‌های ناجور حلقه در یک نگاه/جان ا. جول، کیت میلز؛ [ترجمه]، مریم اخباری، سید محمدجواد حسینی‌زاده.
مشخصات نشر	تهران: دانش‌نگار، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۱۷۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۰۸-۰۸۵-۰
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا.
یادداشت	عنوان اصلی: Heterocyclic chemistry at a glance, 2007
موضوع	شیمی هتروسیکلیک
شناسه افزوده	میلز، کیت
شناسه افزوده	Mills, K. Keith
شناسه افزوده	اخباری، مریم، مترجم
شناسه افزوده	حسینی‌زاده، سید محمدجواد، ۱۳۴۵-، مترجم
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۳ ۸۸۸ ش ۹ ج ۱ / QD۴۰۰
رده‌بندی دیویی	۵۲۷/۵۹
کتاب‌شناسی ملی	۳۴۵۱۳۹

فرهیخته گرامی:

کپی کردن و یا تهیه فایل‌های pdf از تمام و یا قسمتی از کتاب تزییع آشکار حقوق ملادی و معنوی ناشر و مولف است و انگیزه تالیف، ترجمه و نشر کتاب‌های جدید را در کشور از بین می‌برد. خواهشمند است در زمان خرید کتاب از اصل بودن آن اطمینان حاصل نمایید.

شیمی ترکیب‌های ناجور حلقه در یک نگاه

تألیف: دکتر مریم اخباری (عضو هیأت علمی دانشگاه کاشان)، سید محمدجواد حسینی‌زاده

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۳

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: فرنگار رنگ

شابک: ۹۷۸ ۶۰۰-۳۰۸-۰۸۵-۰

9 786003 080850

قیمت: ۱۱۰۰۰ تومان

تهران، انقلاب، خیابان منیری‌جاوید (اردبیل‌هشت)، نبش وحید نظری، شماره ۱۴۲-تلفکس: ۶۶۴۰۰۲۲۰-۶۶۴۰۰۱۴۴

این اثر مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پختی یا عرضه کند تحت پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

فصل ۱- نام گذاری ترکیب های ناجور حلقه	۱۷
فصل ۲- ساختار ترکیب های ناجور حلقه آروماتیک	۳۱
۱-۲- ساختار بنزن و واکنش پذیری عمومی آن	۲۱
۲-۲- ساختار ناجور حلقه های آروماتیک شش عضوی	۲۴
۱-۲-۲- پیریدین و پیریدینیوم ها	۲۴
۲-۲-۲- کوئینولین ها و ایزو کوئینولین ها	۲۶
۳-۲-۲- دی آزین ها	۲۶
۳-۲- ساختار ناجور حلقه های آروماتیک پنج عضوی	۲۷
۱-۳-۲- پیرول ها، تیوفن ها و فوران ها	۲۷
۲-۳-۲- ایندول ها	۲۹
۳-۳-۲- آزول ها	۲۹
فصل ۳- انواع واکنش های متداول در شیمی ناجور حلقه ها	۳۱
مقدمه	۳۱
۱-۳- ویژگی اسیدی و بازی	۳۱
۲-۳- واکنش های جانشینی الکترون دوستی مهم	۳۲
۱-۲-۳- واکنش فرمیل دار شدن و یلزامیر	۳۲
۲-۲-۳- واکنش مانیخ- دی آلکیل آمینومیل دار کردن	۳۲
۳-۳- جانشینی هسته دوستی مولکول های آروماتیک	۳۳
۴-۳- ناجور حلقه های C-فلز دار شده	۳۴
۱-۴-۳- به عنوان هسته دوست	۳۴
۲-۴-۳- تهیه ی ترکیب های هترو آریل لیتیم	۳۵
۳-۴-۳- تهیه ی واکنشگر های هترو آریل گرینارد	۳۶
۵-۳- تشکیل و آب کافت ایمن / ناایمن	۳۶
۶-۳- هم ارزهای سنتزی معمول ترکیب های کربونیل در سنتز ناجور حلقه	۳۷
۷-۳- واکنش های حلقه زایی	۳۸
فصل ۴- پیریدین ها	۴۱
۱-۴- پیریدین ها و الکترون دوست ها- افزایش به N و جانشینی بر روی C	۴۱
۱-۱-۴- افزایش الکترون دوستی بر روی نیتروژن	۴۱
۲-۱-۴- جانشینی الکترون دوستی بر روی کربن	۴۲

- ۴۳-۳-۱-۴- جانشینی الکترون‌دوستی بر روی پیریدین‌های فعال‌شده ۴۳
- ۴۴-۲-۴- پیریدین‌ها و هسته‌دوست‌ها ۴۴
- ۴۴-۱-۲-۴- جایگزینی هیدروژن ۴۴
- ۴۵-۲-۲-۴- جایگزینی گروه‌های ترک‌کننده ۴۵
- ۴۶-۳-۲-۴- افزایش به نمک‌های پیریدینیوم ۴۶
- ۴۷-۳-۴- اکسایش و کاهش پیریدین‌ها ۴۷
- ۴۸-۴-۴- پیریدین‌های اکسیژن‌دار ۴۸
- ۴۸-۵-۴- پیریدین N-اکسیدها ۴۸
- ۵۰-۶-۴- پیریدین‌های دارای استخلاف آمین ۵۰
- ۵۱-۷-۴- آلکیل پیریدین‌ها و پیریدین کربوکسیلیک اسیدها ۵۱
- ۵۱-۸-۴- پیریدین‌ها در واکنش‌های الکتروسایکلیک ۵۱
- ۵۲-۹-۴- پیریدین‌های C-فلزدارشده از طریق پروتون‌زدایی مستقیم یا تبادل هالوژن/فلز ۵۲
- ۵۳-۱۰-۴- سنتز حلقه پیریدین ۵۳
- ۵۳-۱۰-۴- گسست‌ها ۵۳
- ۵۳-۲-۱۰-۴- سنتز پیریدین‌ها از ترکیب‌های او۵-دی کربونیل (پیوندهای او۲- و او۶- ساخته می‌شوند). ... ۵۳
- ۵۴-۳-۱۰-۴- سنتز پیریدین‌ها از یک آلدهید، دو اکی‌والان از یک ترکیب او۳-دی کربونیل و آمونیاک (پیوندهای او۲- و او۳- و او۴- و او۶- ساخته می‌شوند) ۵۵
- ۵۴-۴-۱۰-۴- سنتز پیریدین‌ها از ترکیب‌های او۳-دی کربونیل و واحد C_2N (پیوندهای او۳- و او۴- ساخته می‌شوند) ۵۶
- ۵۴-۵-۱۰-۴- سنتز پیریدین‌ها از طریق واکنش‌های حلقه‌زایی ۵۷

فصل ۵- کوئینولین‌ها و ایزو کوئینولین‌ها ۵۹

- ۵۹-۱- کوئینولین‌ها/ایزو کوئینولین‌ها: افزایش الکترون‌دوستی به نیتروژن و جانشینی بر روی کربن ۵۹
- ۵۹-۱-۱- افزایش الکترون‌دوستی به نیتروژن ۵۹
- ۶۰-۲-۱-۵- جانشینی الکترون‌دوستی بر روی کربن ۶۰
- ۶۱-۲-۵- کوئینولین‌ها / ایزو کوئینولین‌ها و هسته‌دوست‌ها ۶۱
- ۶۱-۱-۲-۵- جانشینی به جای هیدروژن حلقه ۶۱
- ۶۲-۲-۲-۵- جایگزینی گروه‌های ترک‌کننده ۶۲
- ۶۳-۳-۲-۵- افزایش به نمک‌های کوئینولیوم و ایزو کوئینولیوم ۶۳
- ۶۴-۳- کوئینولین‌ها و ایزو کوئینولین‌ها با استخلاف‌های اکسیژن ۶۴
- ۶۵-۴-۵- کوئینولین / ایزو کوئینولین N-اکسیدها ۶۵
- ۶۵-۵-۵- کوئینولین/ایزو کوئینولین‌های C-فلزدارشده توسط پروتون‌زدایی مستقیم و یا تبادل هالوژن/فلز ۶۵
- ۶۶-۶-۵- اکسایش و کاهش کوئینولین/ایزو کوئینولین‌ها ۶۶
- ۶۶-۷-۵- سنتز حلقه ۶۶

۶۶	۱-۷-۵ گسسته ها
۶۷	۲-۷-۵ سنتر کوئینولین ها از آتیلین ها (پیوندهای ۲و۱ و ۴و۴ ساخته می شوند)
۶۷	۳-۷-۵ سنتر کوئینولین ها از اورتو-آمینو آریل کتون ها یا آلدهیدها (پیوندهای ۲و۱ و ۴و۳ ساخته می شوند)
۶۸	۴-۷-۵ سنتر ایزو کوئینولین ها از ۲-آریل اتان آمین ها (پیوندهای ۲و۱ و ۸و۱ تشکیل می شود)
۶۸	۵-۷-۵ سنتر ایزو کوئینولین ها از آریل آلدهیدها و یک آمینو استالدهید استال (پیوندهای ۲و۱ و ۴و۴ تشکیل می شوند)

فصل ۶- دی آزرین ها ۷۱

۷۱	مقدمه
۷۱	۱-۶ دی آزرین ها و الکترون دوست ها-افزایش به N و جانشینی بر روی C
۷۱	۱-۱-۶ افزایش الکترون دوستی بر روی نیتروژن
۷۲	۲-۱-۶ جانشینی الکترون دوستی بر روی کربن
۷۳	۲-۶ دی آزرین ها و هسته دوست ها
۷۳	۱-۲-۶ جانشینی هیدروژن
۷۴	۲-۲-۶ جایگزینی گروه ترک کننده
۷۵	۳-۶ دی آزرین ها با گروه های استخلافی آمین
۷۶	۴-۶ دی آزرین ها، با استخلاف اکسیژن
۷۶	۱-۴-۶ N-پروتون زدایی و N-آلکیل دار کردن
۷۷	۲-۴-۶ جایگزینی اکسیژن
۷۷	۳-۴-۶ واکنش های الکترو سایکلک
۷۷	۵-۶ دی آزرین های C-فلز دار شده، به وسیله پروتون زدایی مستقیم یا توسط تبادل هالوژن /فلز
۷۹	۶-۶ سنتر حلقه دی آزرین
۷۹	۱-۶-۶ گسسته ها
۷۹	۲-۶-۶ سنتر پیریدازین ها از ترکیب های ۴و۱-دی کربونیل (پیوندهای ۳و۲ و ۶و۱ ساخته می شوند)
۷۹	۳-۶-۶ سنتر پیریمیدین ها از ترکیب های ۳و۱-دی کربونیل (پیوندهای ۴و۳ و ۶و۱ ساخته می شوند)
۸۰	۴-۶-۶ سنتر پیرازین ها از ترکیب های ۲و۱-دی کربونیل (پیوندهای ۵و۴ و ۶و۱ ساخته می شوند)

فصل ۷- پیریلیوم ها و بنزو پیریلیوم ها ۸۱

۸۱	۱-۷ نمک های پیریلیوم
۸۲	۲-۷ پیریلیوم ها و نوکلئوفیل ها
۸۲	۳-۷ واکنش های باز شدن حلقه II-۲ پیران ها
۸۴	۴-۷ پیریلیوم و بنزو پیریلیوم ها با استخلاف های اکسیژن-پیرون ها و بنزو پیرون ها
۸۶	۵-۷ سنتر پیریلیوم و بنزو پیریلیوم ها

- ۵-۷-۱- سنتز پیرلیوم از ۵-دی‌کتون‌ها (پیوند ۱و۲- ساخته می‌شود) ۸۶
- ۵-۷-۲- سنتز ۱- بنزو پیرلیوم‌ها، کومارین‌ها و کرومون‌ها ۸۷

فصل ۸- پیرول‌ها ۸۹

- ۸-۱- پیرول‌ها و الکترو فیل‌ها (جانشینی بر روی کربن) ۸۹
- ۸-۱-۱- اکسایش پیرول‌ها (به پلی‌پیرول‌ها) ۹۱
- ۸-۲- پیرول‌های N- فلزدار شده از طریق پروتون‌زدایی ۹۲
- ۸-۳- پیرولیل‌های C- فلزدار شده از طریق پروتون‌زدایی مستقیم یا تبادل هالوژن-فلز ۹۳
- ۸-۴- فعالیت استخلاف‌های زنجر جانی ۹۴
- ۸-۵- پیرول‌ها در واکنش‌های الکتروسایکلیک ۹۴
- ۸-۶- سنتز حلقه پیرول ۹۵
- ۸-۶-۱- گسست‌ها ۹۵
- ۸-۶-۲- سنتز پیرول‌ها از ترکیب‌های ۴-دی‌کربونیل (پیوندهای ۱و۲- و ۵- ساخته می‌شوند) ۹۶
- ۸-۶-۳- سنتز پیرول‌ها از α-آمینوکتون‌ها (پیوندهای ۱و۲- و ۳و۴- شکل می‌گیرند) ۹۶
- ۸-۶-۴- سنتز پیرول‌ها توسط ایزوسیانیدها (پیوندهای ۲و۳- و ۴و۵- شکل می‌گیرند) ۹۸

فصل ۹- ایندول‌ها ۹۹

- ۹-۱- ایندول‌ها و الکترو فیل‌ها- جانشینی بر روی کربن ۹۹
- ۹-۲- ایندول‌های N- فلزدار شده توسط پروتون‌زدایی ۱۰۱
- ۹-۳- ایندول‌های C- فلزدار شده توسط پروتون‌زدایی مستقیم ۱۰۲
- ۹-۴- واکنش‌پذیری استخلاف‌های زنجر جانی ۱۰۳
- ۹-۵- کاهش ایندول‌ها ۱۰۳
- ۹-۶- ایندول‌ها با استخلاف اکسیژن ۱۰۳
- ۹-۷- سنتز حلقه ایندول ۱۰۴
- ۹-۷-۱- گسست‌ها ۱۰۴
- ۹-۷-۲- سنتز ایندول‌ها از فیل هیدرازون‌ها- سنتز فیشر ایندول (پیوندهای ۱و۲- و ۳و۴- شکل می‌گیرند) ۱۰۴
- ۹-۷-۳- سنتز ایندول‌ها از اورتو-نیترو تولوئن‌ها (پیوندهای ۱و۲- و ۳و۴- شکل می‌گیرند) ۱۰۵
- ۹-۷-۴- سنتز ایندول‌ها از اورتو-نیترو آریل‌هالیدها یا اورتو-آمینو آریل‌هالید (پیوندهای ۳و۴ و سپس ۱و۲، شکل می‌گیرند) ۱۰۶

فصل ۱۰- فوران‌ها و تیوفن‌ها ۱۰۷

- ۱۰-۱- فوران‌ها و تیوفن‌ها و الکترون‌دوست‌ها- استخلاف بر روی C ۱۰۷
- ۱۰-۲- تیوفن‌ها و فوران‌های C- فلزدار شده به وسیله پروتون‌دار شدن مستقیم یا تبادل هالوژن/ فلز ۱۰۹
- ۱۰-۳- فوران‌ها (و تیوفن‌ها) در واکنش‌های الکتروسایکلیک ۱۱۰

۱۱۱	۴-۱۰- اکسایش و کاهش فوران‌ها و تیوفن‌ها
۱۱۱	۱-۴-۱۰- کاهش شدید تیوفن‌ها
۱۱۲	۱۰-۴-۲- اکسایش کنترل شده فوران‌ها
۱۱۲	۱۰-۵- فوران‌ها و تیوفن‌های دارای استخلاف اکسیژن
۱۱۳	۱۰-۶- سنتز حلقه فوران و تیوفن
۱۱۳	۱۰-۶-۱- گسست‌ها
۱۱۳	۱۰-۶-۲- سنتز فوران‌ها و تیوفن‌های از ترکیب‌های او۴- دی‌کربونیل (پیوندهای او۲- و او۵- تشکیل می‌شوند)
۱۱۳	

فصل ۱۱- او۳-آزول‌ها و او۲-آزول‌ها ۱۱۵

۱۱۵	مقدمه
۱۱۵	۱۱-۱- آزول‌ها و الکترون دوست‌ها - افزایش روی N و جانشینی در C
۱۱۵	۱۱-۱-۱- واکنش بر روی بیروژن
۱۱۷	۱۱-۱-۲- واکنش‌ها بر روی کربن
۱۱۹	۱۱-۱-۳- جانشینی الکترون دوستی بر روی آزول‌های فعال شده
۱۱۹	۱۱-۲- آزول‌ها در جانشینی هسته دوستی هالوژن
۱۲۰	۱۱-۳- آزول‌های N-فلزدار شده از طریق پروتون زدایی
۱۲۰	۱۱-۴- آزول‌های C-فلزدار شده
۱۲۰	۱۱-۴-۱- تiazول‌ها، ایزوتiazول‌ها، ایمیدازول‌ها و بیرازول‌های N-استخلاف دار
۱۲۰	۱۱-۴-۱-۱- از طریق پروتون زدایی مستقیم
۱۲۲	۱۱-۴-۱-۲- از طریق تبادل هالوژن/فلز
۱۲۲	۱۱-۴-۲- پروتون زدایی از کربن در اکسازول‌ها و ایزو اکسازول‌ها
۱۲۳	۱۱-۵- ایلیدهای آزولیوم
۱۲۳	۱۱-۶- آزول‌ها در واکنش‌های الکتروسایکلیک
۱۲۴	۱۱-۷- برخی کاهش‌های مهم آزول‌ها
۱۲۴	۱۱-۸- آزول‌ها با استخلاف‌های اکسیژن و آمین
۱۲۷	۱۱-۹- سنتز حلقه‌ی او۳-آزول‌ها
۱۲۷	۱۱-۹-۱- گسست‌ها
۱۲۷	۱۱-۹-۲- سنتز تiazول‌ها و ایمیدازول‌ها از α -هالوکتون‌ها (پیوندهای او۵- و او۴- ساخته می‌شوند)
۱۲۸	۱۱-۹-۳- سنتز او۳-آزول‌ها از ترکیبات او۴- دی‌کربونیل (پیوندهای او۲- و او۵- ساخته می‌شوند)
۱۲۹	۱۱-۹-۴- سنتز او۳-آزول‌ها با استفاده از تسلیل متیل ایزوسیانید
۱۳۰	۱۱-۱۰- سنتز حلقه‌ی او۲-آزول
۱۳۰	۱۱-۱۰-۱- گسست‌ها

- ۱۱-۱۰-۲- سنتز پیرازول‌ها و ایزوکسازول‌ها از ترکیبات ۳ا-دی‌کربونیل (پیوندهای ۵ا- و ۳ا- ساخته می‌شوند) ۱۳۰
- ۱۱-۱۰-۳- سنتز ایزوکسازول‌ها و پیرازول‌ها از آلکین‌ها ۱۳۱
- ۱۱-۱۰-۴- سنتز ایزوتیازول از ترکیبات کربونیلی β -آمینو α و β غیراشباع (پیوند ۲ا ساخته می‌شود) ۱۳۲

فصل ۱۲- پیورین‌ها ۱۳۳

- مقدمه ۱۳۳
- ۱۲-۱- پیورین‌ها و الکترون‌دوست‌ها- افزایش به N و جانشینی بر روی C ۱۳۶
- ۱۲-۱-۱- افزایش الکترون‌دوستی به نیتروژن ۱۳۶
- ۱۲-۱-۲- جانشینی الکترون‌دوستی بر روی کربن ۱۳۸
- ۱۲-۲- پیورین‌ها و هسته‌دوست‌ها ۱۳۸
- ۱۲-۳- پیورین‌های C-فلزدار شده توسط پروتون‌زدایی مستقیم یا تبادل هالوژن/فلز ۱۴۰
- ۱۲-۴- پیورین‌ها با استخلاف‌های اکسیژن و آمین ۱۴۰
- ۱۲-۴-۱- آلکیل‌دار شدن ۱۴۱
- ۱۲-۴-۲- تبدیل اکسیژن به گروه‌های ترک‌کننده ۱۴۱
- ۱۲-۴-۳- جایگزینی سولفور ۱۴۱
- ۱۲-۵- پیورین‌ها با استخلاف آمین ۱۴۲
- ۱۲-۵-۱- آلکیل‌دار شدن ۱۴۲
- ۱۲-۵-۲- تبدیل به نمک‌های دی‌ازونیوم ۱۴۲
- ۱۲-۶- سنتز حلقه‌های پیورین ۱۴۳
- ۱۲-۶-۱- گسست‌ها ۱۴۳
- ۱۲-۶-۲- سنتز پیورین‌ها از ۴ا-دی‌آمینوپیریمیدین‌ها (پیوندهای ۸ا، ۷ا و ۹ا ساخته می‌شوند) ۱۴۴
- ۱۲-۶-۳- سنتز پیورین‌ها از ۵-آمینوایمیدازول-۴-کربوکسامید (پیوندهای ۲ا، ۱ا و ۳ا تشکیل می‌شوند) ۱۴۴
- ۱۲-۶-۴- سنتز تک‌مرحله‌ای ۱۴۵

فصل ۱۳- ناجور حلقه‌ها با نیتروژن جوش خورده (نیتروژن سربل) ۱۴۷

- مقدمه ۱۴۷
- ۱۳-۱- ایندولیزین‌ها ۱۴۸
- ۱۳-۱-۱- واکنش با الکترون‌دوست‌ها ۱۴۸
- ۱۳-۲-۱- واکنش‌های دیگر ۱۴۹
- ۱۳-۲- آزاد ایندولیزین‌ها و هتروپیرولیزین‌ها ۱۵۰
- ۱۳-۲-۱- آزاد ایندولیزین‌ها ۱۵۰
- ۱۳-۲-۲- هتروپیرولیزین‌ها ۱۵۱
- ۱۳-۳- سنتز ایندولیزین‌ها و آزاد ایندولیزین‌ها ۱۵۲

۱۳-۴- کوئینولیزینیوم‌ها و کوئینولیزینون‌ها ۱۵۳

فصل ۱۴- ناجور حلقه‌های غیر آروماتیک ۱۵۵

مقدمه ۱۵۵

۱۴-۱- حلقه‌های سه عضوی ۱۵۵

۱۴-۲- حلقه‌های چهار عضوی ۱۵۸

۱۴-۳- حلقه‌های پنج و شش عضوی ۱۵۹

۱۴-۴- سنتز حلقه ۱۶۰

۱۴-۴-۱- از مواد اولیه غیر حلقوی دو عاملی ۱۶۰

۱۴-۴-۲- ناجور حلقه‌های سه عضوی از آلکن‌ها ۱۶۱

۱۴-۴-۳- تبادل هترواتم‌ها ۱۶۲

۱۴-۴-۴- واکنش‌های حلقه‌زایی ۱۶۳

۱۴-۴-۵- تغییر آرایش گرابز ۱۶۴

نمایه ۱۶۵

فهرست علائم و اختصارات ۱۷۵

پیش‌گفتار مترجمین

شیمی ترکیب‌های ناجور حلقه، یکی از شاخه‌های مهم علم شیمی آلی است که می‌توان آن را یکی از پرکاربردترین شاخه‌های این رشته دانست و آشنایی و تسلط بر این شاخه و خواص ناجور حلقه‌ها، برای متخصصین شیمی آلی و برخی رشته‌های مرتبط لازم است. ناجور حلقه‌ها کاربردهای وسیعی در تهیه داروها، فرآورده‌های دایمی و بازدارنده‌های خوردگی دارند. این ترکیبات در طبیعت نیز فراوان یافت شده و اهمیت بسیار زیادی در سامانه‌های زنده دارند.

در حال حاضر، درس شیمی ناجور حلقه به‌عنوان یکی از دروس اصلی و پایه در دوره کارشناسی ارشد شیمی آلی و سایر رشته‌های مرتبط مانند دوره دکترای حرفه‌ای داروسازی، کارشناسی ارشد فیتوشیمی، شیمی دارویی، شیمی ترکیبات طبیعی و شیمی و فن‌آوری اسانس تدریس می‌شود؛ از نظر مترجمین و نویسندگان، کتاب حاضر بهترین منبع در دسترس برای این درس می‌باشد که در برگزیده کلیه مباحث و سرفصل‌های تعیین شده به‌صورت کلی و پایه‌ای و بدون پرداختن به جزئیات غیر ضروری است. مباحث این کتاب، خلاصه کتاب «*Heterocyclic chemistry*» نوشته ژول و میلز می‌باشد که یکی از منابع اصلی معرفی شده از طرف وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری است و به نظر شخص نویسنده (امیل ژول)، این خلاصه‌سازی به‌منظور اجتناب از ارائه اطلاعات غیر ضروری و غیرپایه‌ای به دانشجویانی است که در ابتدای راه ورود به این شاخه از شیمی آلی می‌باشند.

این کتاب از نظر حجم و محتوا به گونه‌ای تهیه شده است که تدریس تمامی فصول آن به‌طور کامل در قالب سه واحد درسی و هم‌چنین مطالعه همه متن کتاب در طول یک نیم‌سال برای دانشجویان کاملاً امکان‌پذیر و قابل انتظار است. بدین منظور از ترجمه فصولی از کتاب که مطابق سرفصل نبوده و یا معمولاً به‌دلیل اهمیت کمتر (از نظر مفاهیم) توسط اساتید تدریس نمی‌شود (فصل ۱۳ و نیز فصول ۱۶ تا ۱۸ نسخه اصلی)، خودداری شده است و از آن‌جا که مباحث به اندازه کافی خلاصه شده، متن کامل کتاب می‌تواند به‌عنوان یک جزوه درسی توسط استاد و دانشجو مورد استفاده قرار گیرد. مسلماً ترجمه حاضر خالی از عیب نبوده و مترجمین از پیشنهادها و راهنمایی‌های صاحب‌نظران، همکاران و دانشجویان استقبال می‌نمایند.

در پایان لازم می‌دانیم از خانم مهندس اسما مازوجی و آقای مهندس ابراهیم عامل محرابی جهت همکاری صمیمانه و ارائه نقطه نظرات ارزشمندشان سپاس‌گزاری کنیم. همچنین از حمایت‌های مالی دانشگاه کاشان و همکاری مدیریت و کارمندان محترم موسسه انتشارات دانش‌نگار در چاپ این اثر قدردانی می‌نماییم.

مریم اخباری

سید محمدجواد حسینی‌زاده